

KÜL A L E H T nr 79

Tsooru mõis, Litsmetsa, Luhametsa, Piisi, Roosiku, Savilöövi, Kikkaoja, Viirapalu

MEENUTADES VIIRAPALU KÜLA

Minu nooruses eksisteeris Viirapalu küla hajakülana, kus oli umbes tosin talu. Need olid vanad talud, mis juba tsariajal rajatud. Külast läks läbi Vana-Roosa – Tsooru maantee. Tsoorupoolseks piiriks oli Viirapalu metsavahi maja, kus oli küla ainuke telefonipunkt. Pärast seda tulid asundustalud. 70 aastat on möödunud ja selle aja jooksul on palju mälust kadunud, eriti võib olla eksimusi nimedes, kui need veel üldse meeles on. Püüan neid kilde meenutada.

Esiteks minu kodutalust, mis oli Pööni Jakobi 25. Mul on selle tsariaegseid plaane 1887. ja 1895. aastast, alla kirjutanud C. Strandberg. Olen sündinud Varstus, kus minu vanematel oli väike talu, 1929. aastal ostsid nad umbes 40 ha suuruse Pööni Jakobi 25, mille omanikuks oli Strandberg. Ta jäi oma naisega kohale, sai majja ühe toa. Elumaja oli üsna uus, kolm tuba ja köök, suur õunapuuead ja mitu mesilastaru. Vana reheelamu ühes otsas olid eluruumid, mida üürisime välja, teises otsas laut ja küün. Mulle tuli vana peremehe kohalejäämine kasuks, kuna ta võttis minu kohe oma hoole alla ja õpetas lugema, kirjutama ja rehkendama.

Talud paiknesid suure metsa ääres. Kord eksis üks mees metsa, leiti küll mõne aja pärast üles, aga jäi vist natuke segaseks. Ligem naabertalu oli Pööni-Jaagu 27, kus elas meie sissekolimisel kaks setu peret, kes olid enda arvates selle ostnud endiselt omanikult, kelle nimi oli Mõtus. See oli lasknud ehitada ilusa kivihäärberi. Uued omanikud elasid vanas talumajas, kivimaja kõõgiotsas elas selle hooldaja pere, mees naisega. Mul oli tihe kontakt selle taluga. Ühe pere nimi oli Lina, teist ma ei mäleta, oli venepärasem. Ühe toa hõivas ühe setu pere vanem poeg Mihhail Lina, aga kaks ilusat suurt tuba seisid tühjadena. Ärklikorral oli ka üks tuba, kus nägin kord palju raamatuid.

Mõlemas peres oli üks minuvanune poiss, üks Vassili (Lina), teine Dimitri. Nad olid minu head mängukaaslased ja nende kaudu sain heita pilgu nende õigeusu kommetega perede tavadesse. Peale selle tõime tihti vett nende kaevust, kuna meie oma, mis paiknes orus, polnud nii puhta veega.

Tekkis aga probleeme nende ostulepinguga. Ma ei tea põhjust, aga tulemuseks oli, et nad pidid välja kolima ja 1938. aastast on omanikuna märgitud endise omaniku Võru gümnaasiumi lõpetanud tütar Loore Mõtus, kes andis talu rendile. Ma lõpetasin just sel aastal Lepistu algkooli ja tahtsin minna Võru progümnaasiumi, aga selle jaoks oli mul vaja inglise keelt. Loore andis mulle inglise keele tunde, aga lõpuks eelistasin ikka reaalkooli. Loore abiellus

Päkka talu omaniku Aleksander Kikasega. Nad põgenesid 1944. aastal Saksamaale, kus suri Loore ema. Läksid edasi USAsse, kus suri Loore mees, 1978. aastal USA-d külastades helistasin New Yorgis Loorele, kelle numbri leidsin telefoniraamatust. Ta elas Long Islandil. Tema mälu polnud kõige parem. Los Angeleses helistasin ka tema vennale Harrile, aga isiklikult me ei kohtunud. Kui ma 1993. aastal kodupaika külastasin, oli talu ehitustest säilinud ainult võssa kasvanud kivimaja varemed.

Teisel pool oli naabriks Markvardi lesk, tema mees oli langenud Vabadussõjas. Tal oli kaks poega, Elmar ja Ago ning tütar Hilda. Elmarist ei saanud asja, tal oli tugev viinaviga, aga Ago, kes eestistas nime Tammisteks, oli tubli ja mõistlik. Hilda abiellus Kikkaoja meier Toomega, pere küüditati 1949. aastal. 1993. aastal käisin ka nende pool, säilinud elumajas elas Hilda koos oma kaksikutest poegadega.

Mujal leidsin varemeid ja tühjust. See kehtib Markvardi naabertalu kohta, mille omaniku nimi oli Mõttus. Samuti Tsooru poole viiva tee ääres Paaveli Roosi talu kohta, Saksa okupatsiooni ajal põlesid rehepeksu ajal kõrvalhooned, olin tunnistajaks. Tema naabertalu, Pööni 26, omanik Aliide Taal oli abielus tapmise pärast vangis istunud mehega, keda seepärast tookord meelsamini vältisin.

Kaugemal metsa ääres oli kaks Hainide talu. Mul oli hea kontakt ühe sealse perepojaga, kes laenas mulle vahetevahel oma jalgratast. Leidsin tema viimases „Pro Patria“ väljaandes, Arnold Hain on surnud 26.02.1945 Saksamaal Bad Mergentheimi haiglas.

Kaugemal metsas oli veel üks talu, mille omaniku nimi oli Püll. Rohkem ei tea, lapse maailm pole kuigi suur. Külas olid mitmed ühisüritused-talgud, kus sai eriti noorem rahvas kokku. Näiteks sõnnikuvedu ja rehepeks. Olid kindlad reeglid, töö panuse asjus pidi olema tasakaal. Rehepeksumasin töötas traktori abil, Saksa okupatsiooni ajal pandi jälle käiku vana isesõitja-lokomobiil. Just selle sädemetest sai alguse eespool mainitud tulekahju. ...

Vello Helk

Birkerød/Taani 19.08.2010

Pühapäeval, 24. juulil kell 12 toimub Viirapalu külapäev.

Tuleme kokku, et jätkata meenutustega Viirapalu külast. Avame Punaku taluõuele rajatud spordiväljaku.

Tsooru rahvamaja taidlejate poolt on väike kontsert. Spordime.

Valime ka Viirapalu külavanema.

Kui ma 1965. a Lepistu koolimaja uksest sisse astusin, käis majas hoogsalt remont: värviti seinu, tõmmati tapeeti, sagiti edasi-tagasi. Mind võttis vastu direktor Aksel Koppel. Ta jättis kohe mulje, et teda võib usaldada. Nii oligi: ta oskas delikaatselt nõu anda, oli Tsooru ja Lepistu hing, aktiivne kõiges, nõudlik, samas väga soe inimene. Sama soe ja mõistev oli tema abikaasa bioloogiaõpetaja Endla Koppel. Kohe meenub korras kooliaed, kasvuhooned ja unustamatud ekskursioonid.

Ekskursioonid olid harilikult kolmepäevased. Põnevad, täis kohtumisi huvitavate inimestega, uued tundmatud kohad, ootamatud olukorrad, põnevad seiklused ööbimis-kohtades ja pärast selle kõige kirjapanek .

Kõik need ekskursioonid võimaldas koolile Sverdlovi-nimeline kolhoos tasuta. Samuti võimaldas kolhoos meile tasuta bussi teatriskäikudeks, tasuta koolilõuna kõikidele õpilastele.

Kooliaed ja kogu kooli ümbrus on Lepistus alati olnud laitmatult korras. Selle eest hoolitsesid lapsed, õpetajad, kogu kooli personal. Lapsed käisid suvel kuus või rohkemgi korda kooliaias tööl, kuigi samal ajal ootas neid kodus sada tööd, ootas kolhoosi peedipõllu kõplamine. Aga see oli vajalik töö, et öelda, meie kooli aed on korras. Seal kujunes arusaam: töö on mõnus.

Palju tööd oli igal kevadel ka mahuka kuuri täitmisel küttepuudega. Kõigepealt oli kogu kooliõu täis veetud pikki puid. Lapsevanemad käisid neid tükeldamas ja lõhkumas. Nüüd algas laste töö. Naljakas oli jälgida, kuidas puud vupsasid edasi mööda pikka inimketti õuest kuuri järjest kõrgemale ja kõrgemale puuriida otsa. Nii oli käsil korraga mitme riida ladumine. Ja neid riitu mahtus kuuri palju. Lõpuks oli õu tühi ja puud ootamas sügist.

Tööga seoses pean rääkima ka ühest lihtsast, tagasihoidlikust, töökast ja kõike märkavast inimesest Lepistus-Pärja Maisist. Ta tuli kohe su juurde ja näitas ette, kuidas on vaja teha mõnd praktilist tööd. Ise ütles: „ Tee südamega.“ Nii õpetas ta ka lapsi tööd tegema.

Meil olid toredad, töökad kokad. Meie kooli supid olid väga maitsvad. Supp tõsteti kaussidega lauale ja kõik sõid niipalju, kui palju keegi soovis.

Direktoritest Lepistusse jättis nähtava jälje Aini Järvpõld, kes puistas uusi ja põnevaid ideid nagu varrukast. Me, õpetajad, polnud ta pööraste ideedega sageli kohe nõuski. Meenub, kuidas me hädaldasime, kui tirisime alt üles söögisaali laudu, nõusid, toite, et tähistada pidulikult koos kogu kooliperega jõule või käisime kõik metsast jõulukuuske valimas. Kuid peagi sai nendest ideedest juba traditsioon, millest peeti rangelt kinni. Ja nii tekkisidki paljud ilusad ja meelde jäävad kombed. Väga ilusaks traditsiooniks kujunes 1. septembril väikestele põnnidele kulbiga tarkuse pähepanemine ja lillekimbu viimine õpilaste poolt kunagistele õpetajatele tänutäheks tehtud töö eest. Veebruaris toimusid aga ainenädalad. Aini käe all istutati kaseallee ja tehti suur korralik spordiväljak teisele poole teed, millest küll kool ilma jäi seoses maade tagastamisega omanikele. Aitäh, Aini, ilusate hetkede eest Lepistus.

Olin klassijuhatajaks mitmele klassile, kuid olin vist

liialt range ja ei mõistnud alati nende muresid. Andestage. Kõik te olite mulle kallid, kuid südame külge jäi mulle kõige rohkem mu viimane klass Lepistus. Elasin üle oma elu suurema vapustuse. Tundsin oma laste tuge igal sammul. Aitäh! Kallistan teid kõiki. Täna südamest kõiki häid inimesi, kes meie peret sel raskel ajal toetasid. Südamest tänane.

Õpetasin teid, kallid lapsed, seda ilusat oma eesti keelt armastama, hoidma ja kirja panema. Mul on südames rõõmus tunne: andsime välja 4 mahukat almanahhi teie võrratute töödega. Iga uue raamatu ilmumisel pean hinge kinni: äkki on kaanel mulle mõni väga tuttav nimi. Mõtlen, kui paljudest teist oleks võinud kirjanikud saada või saavad veel. Edu teile.

Pea rääkima veel eraldi võru keelest. Tsooru kandi rahvas armastab rääkida võru keelt kaupluses, kodus, naabritega, lastega. Te ei häbene oma eriliselt kõlavat ja varjunditerikast keelt. Hoidke oma keelt, see on suur varandus, mis on päritud oma vanematelt, vana-vanematelt. Et võrukesed ei kaoks, et võru keel ei kaoks - see on meie, võrukeste ülesanne.

Kõige esimese võrukeelse töö kirjutas Riina Jõela (Kõöts), mis ilmus Võru rajooni almanahhis „Silmapiir“ 1984. aastal. See oli ainukene võrukeelne töö selles almanahhis. Siis aga hakkas ilmuma almanahh „Mino Võrumaa“, kus trükiti ära paljude Lepistu laste põnevad, omapärased jutud enda, oma vanemate ja vanavanemate elust, tööst, seiklustest. Seal on sees terve selle kandi ajalugu.

Vanematelt oleme pärinud talupoja mõtlemisviisi, kombed, tantsud, mälestused. Olen tänulik, et mu kõrval olid omale tööle ja kultuurile pühendunud inimesed nagu Aksel Koppel, Meida Hain, Kaja Norman, Mare Mägi, Aini Järvpõld, Koidula Kuus ja palju-palju lapsi, kes pidid jälle ja jälle oma õppimise kõrvalt lihvima uusi tekste, uusi tantsusamme, särama pealtvaatajatele.

Räägin ka mõnest naljakast juhtumist oma töös. Sügisel saadeti mind lastega kolhoosipõllule kartuleid võtma. Üks heledapäine vallatu poiss püüdis minu tähelepanu võita kartulite laialipildumisega. Kahjuks ei teadnud ma veel ta nime. Kõik hüüdsid teda Kanaks, siis nii minagi. Nägin kelmikat helki mõnegi silmis. Kui klassipäeviku lahti tein, nägin: Kikas.

Meenutan ka oma esimest kodukülastust. Õppenõukogus otsustati, et pean külastama kahe poisi kodu Kõrgepalus. Läksin poistega kaasa. Kodudes jutud räägitud, astusin kottpimedasse õhe. Ma ei osanud isegi arvata, kuspool asub koolimaja. Õnneks süütas lapsevanem laterna ja saatis mind, kuni hakkasid paistma koolimaja tuled. Olen tänulik kõigile Lepistu vanematele ja vanavanematele heatahtliku ja mõistva suhtumise eest.

Koolil oli oma saun, mida köeti aeg-ajalt. Kuid sageli oli aga nii, et kui naised sauna jõudsid ja pea sisse seebitasid, tuli kas ainult tulist või siis jääkülma vett. Kord olid toonud mehed õlle saunaminekuks ja pannud selle õppevahendite toa aknalauale. Mina ja Eha Kõli tahtsime natuke nalja teha ja tõstisime õllepudeli õpetajate toa aknalauale. Ootamatult astus aga sisse meie kooli inspektor Iia Nilk. Ta lõi suurest ehmatuses käsi kokku ja hüüatas: „Mind pole ükski kool nii vastu võtnud, ainult Lepistu!“

Kui häbi meil oli ... Kui palju vabandamist ...

Meenub oktoobripühade aktus. Olime nagu alati lastega varakult kohal. Presiidiumilaud oli täis asetatud pakse Lenini teoseid. Ütlesin Johannale: „Mõtlet, Kivi pere saab kaks Lenini teost. Ja mõned veel ...“. Seda juhtus pealt kuulma aga raamatute laualeasetaja, kes nähvas: „Kas oleks pidanud „Decameroni“ kinkima?“ Pahaaimamatult laususin: „Muidugi. Oleks vähemalt naerdud. Naer on terviseks.“ Sellest päevast jäi mõne hinge vimme.

On olnud kurbi hetki, väga valusaid hetki: oma kallite kolleegide Tiina Putrolaineni, Marie Rajala, Helbe Jõevere, Alo Sepala, Lehte Nurga, Jaan Kuuse, Alma Vendiku, Koidula Kuuse igavikuteele saatmine.

Mu hinge on jäänud kriipima ühe väga ilusa unistuse mittetäitumine. 1993. aastal kirjutas 7. kl kooli poiss Kullar Viimne oma jutus „Ku ma suurõs kasu“ sellest, kuidas temast saab ärimees, kes ehitab Lepistu koolile ja tervele Tsooru rahvale suure spordikompleksi, kus igasuguse ilmaga saab ujuda, joosta, palli taguda, kuuli tõugata. Seal pidi olema ka suur raamatukogu. Üks ruum pidi tulema tänutäheks Lepistu õpetajatele. Läks aga nii, et pole enam Lepistu kooligi. Jäävad ainult mälestused.

Töötasin 33 aastat Lepistu koolis eesti keele ja kirjanduse õpetajana. Selle ajaga sai oma kolleegidega puud soola ära söödud. Mu kolleegid olid töökad, sõbralikud, mõistvad, toetavad, aga samas pidasid kõik oma ainet kõige

tähtsamaks ja iga laps pidi just tema ainet kõige rohkem õppima. Selle pika ajaga sain tuttavaks ka kogu ümbruskonna rahvaga. Tundsin paljude laste vanaemasid, vanaisasid, emasid ja isasid. Teadsin täpselt, kellele saan loota probleemide tekkimisel lapsega, kellega pean ise hakkama saama. Klassid ei olnud suured, sellepärast probleeme distsipliiniga polnud. Tunnis valitses rahulik töömeeleolu, tehti nalja ja vigureidki, aga ei halvustatud kedagi. Kui tehti tööd, tehti mehemoodi, ei virisetud ega vingutud. Selles koolis õppisid ka minu viis last, kes arvavad, et nad said sellest koolist hea alghariduse.

Meenutan Lepistut tänutundega. Kui ma mõtlen kõigi õpilaste peale, keda mina olen õpetanud, mõtlen ikka: minu lapsed, minu armsad lapsed ... Püüdsin teile kõigile õpetada enda ümber nägema seda, mida ei saagi kohe näha, õpetasin ritta seadma sõnu, neist aru saama.

Andke andeks, kui olin mõne vastu liiga karm või ei osanud näha mõnes sädet, mis otsis väljapääsu.

Kallid Lepistu kooli kasvandikud, ükskõik kui raske teil elus ka pole, mõelge ikka, et mustas mures on hõbedane lootusekiir, mis päeva jälle pilve tagant välja toob.

Ärge kartke elus muutusi! Rõõmustage elu üle !

Hele Aidma

Kääpal, juuni 2011.a

1969. aasta Lepistu kooli lõpetajad Esireas istuvad Agu Ilves (paremalt), Sirje Lepikoja, Lille Aidma, õp. Hele Aidma, Elli Pettai ja Aivar Pae. Seisavad Jaan Jõela, Enn Kräkel ja Lembit Liping.

ÕNNITLEME SÜNNIPÄEVALAPSI

80 Raivo Raidma	19. juuli	Tsooru	59 Tulju Helstein	31. juuli	Savilöövi
80 Efrosiine Popko	24. juuli	Tsooru	57 Heinar Hansman	4. juuli	Savilöövi
78 Kunilda Luik	14. juuli	Luhametsa	55 Tiina Hillak	30. juuli	Tsooru
75 Lidia Sild	18. juuli	Kikkaoja	55 Tiina Tammiksaar	30. juuli	Kikkaoja
70 Aino Sarapu	14. juuli	Savilöövi	54 Ruth Helstein	21. juuli	Savilöövi
69 Heili Vaab	17. juuli	Tsooru	53 Toivo Põldra	15. juuli	Roosiku
59 Toivo Saaremägi	20. juuli	Kikkaoja	50 Inge Saavo	25. juuli	Tsooru

PÖÖRIPÄEV TSOORUS

Tänavu 21. juunil kell 20.16 alanud suvi peaks tsoorulastele mitmeski asjas meeldejäävaks kujunema. Kohe suve algus andis puhkamiseks pikad pühad.

22. juunil tähistas Antsla vald suurejooneliselt oma 20. sünnipäeva, millele aitasid kaasa ka tsoorulased. Nii esilinastusid Antsla kultuuri- ja spordikeskuses Kalle Nurga poolt kokkumonteeritud filmikatkendid valla elust ja tege- mistest. Samas hoones esines Tsooru näitering oma menu- ka etendusega „Kolmas noorus“. Öhtul tantsisid Antsla laululaval Tsooru noored showtantsijad. Valla peahoones oli üles pandud fotonäitus, mida peaks sügisel nägema ka Tsooru rahvamajas.

2011 aasta Tsooru jaanitule süütajad esiplaanil Jaan Veide koos lapselapse Allan Veidega. Taga hoiab tõrvikut käes Janek Sisas. Foto: Kalle Nurk

Järgmisel päeval, neljapäeval, süüdati kõikjal võidupüha auks jaanituled. Selleks päevaks oli Tsooru keskusesse lõkeplatsile kuhjatud rohkesti põletusmaterjali, mis peaks olema kõigi aegade kõrgeim. President Toomas Hendrik Ilvese poolt Eesti rahvale laiali läkitatud tule üks Tsooru toojatest oli omakandimees Janek Sisas. Tema süütas ka kannuhunniku (kännud saadi Tsooru pärnaalleest vigaste puude väljajuurimisel). Vana kombe kohaselt on sel päeval aukohal Jaani nimelised. Seega võttis tõrviku oma kätte ka Jaan Veide, kes on viimasel aastal aktiivselt lülitunud kohalikkultuuriellu, tantsides pärast üle kolmekümne aastast pausi taas segarahvatantsurühmas. Koos lapselapse Allan Veidega pakuti tuge Janekile.

Peagi tungisid leegid kõrgustesse, sundides liiga lähedale

tulnud uudistajaid kuumuse käest mõne sammu taganema. Algasid jõu ja osavuskatsumised. Kõigepealt lennutati üle pea selja taha kummikut. Kõige kaugemale (25 meetri joo-ne taha) lendas see Kustas Puija käest. Elevust pakkus ka poomi peal kottidega teineteise tagumine. Siin ei tehtud vahet, kas vastas mees või naine. Eriti südilt klohmisid mehi Anne Kannimäe ja Kristi Kask. Võidupärja sai oma-le siiski Tambet Ristisaar. Veel loobiti palli ämbrisse ja korvirõngasse. Öhtu lõpetas ansambel „MG“ Pärnumaalt.

Lähenemas on Tsooru kandis veel mitmed suurüritused. 24. juulil toimub järjekordne külarahva kokkusaamine, seekord Viirapalus. Suured ettevalmistused käivad Lepistu kooli kokkutulekuks, mis toimub 13. augustil. Sinna oodatakse kõiki, kes mingilgi määral kooliga seotud. Hea võimalus on kohtuda kunagiste klassikaaslaste, kooliõdede ja -vendadega ning tere öelda oma õpetajatele. Päeva kordaminekuks võtke kaasa kõhu täitmiseks piknikukorvike ja viis eurot, kes pole mingil põhjusel osalustasu varem tasunud.

Registreerimine algab kell 15, millele järgneb tunni aja pärast pidulik osa.

KL

Laupäeval, 13. augustil kell 15 Lepistu kooliõuel

KOKKUTULEK

Kohale oodatakse kõiki, kes kooliga seotud.

Kaasa võtta piknikukorv.

Osalustasu 5 eurot on võimalik tasuda Tsooru rahvamajas Kalle Nurga või Ene Sõmeri kätte.

Tasuda saab ka MTÜ Tsooru Koidukiired pangar- vele 10220079123018, lisades selgitusse - Lepistu kooli kokkutulek ja osavõtja nimi.